

List opatření

Název opatření:	Sucho a nedostatek vodních zdrojů	ID	CZE219001
Vliv:		Typ LO	C
Typ opatření:	Omezení negativních dopadů v obdobích sucha	DP	

Popis současného stavu

Závislost vodních zdrojů na srážkách a nepříznivá odtoková bilance České republiky v kombinaci s nárůstem extremity počasí v uplynulých letech, která se projevuje především dlouhodobějším bezsrážkovým obdobím a vyšší frekvencí přívalem srážek, může v dlouhodobějším výhledu způsobit problémy se zajištěním dostatku vody pro zásobování obyvatelstva vodou a může ohrozit důležité odběry pro řadu průmyslových odvětví i zemědělství. V neposlední řadě má vliv také na stav vodních toků a vodních ekosystémů i suchozemských ekosystémů a mokřadů přímo závislých na vodních ekosystémech.

Jedním z důsledků nárůstu extremity počasí je výskyt sucha v nejrůznějších podobách. Sucho je velmi špatně zvladatelnou situací a nebezpečným přírodním jevem, protože jeho neočekávaný a nepravidelný výskyt v prostoru a čase i délku trvání je těžké předpovídat. Je však přírodním fenoménem naší krajiny, s jehož možným rostoucím výskytem je třeba v budoucnu počítat, přizpůsobit se a snažit se omezovat jeho důsledky vytvářením vhodných opatření.

Jedním z opatření je zvyšování retenční kapacity krajiny včetně zemědělských a urbanizovaných oblastí. Je třeba:

- zajistit důslednější aplikaci vsakování či retenci koncentrovaných srážkových vod ze staveb podle současné legislativy, namísto v praxi často preferované varianty co nejrychlejšího odvedení srážkové vody do kanalizace či vodního toku,
- uplatňovat ve vybraných územích s nepříznivými faktory odtokových poměrů provedení komplexních pozemkových úprav s opatřeními řešícími zlepšování vodního režimu krajiny (výstavbu malých nádrží s propustným dnem pro podporu infiltrace vod, retenční zasakovací průlehy namísto přímého odvádění srážkových vod do vodních toků, revitalizace vodních toků a jejich niv namísto upravených a degradovaných; přirozené a přírodě blízké nivy a mokřady disponují aktivní retencí vody a zmírňují dopady extrémních výkyvů počasí atd.),
- vyžadovat v různých úrovních a stupních pořizování územně plánovacích dokumentací zohlednění zlepšování vodního režimu krajiny, resp. eliminace nepříznivých účinků a maximálního možného návratu k původnímu přirozenému vodnímu režimu krajiny.

Dalším opatřením, které přispěje ke snížení rizika vzniku nedostatku vody, je podpora realizace opatření, zlepšujících vodní režim krajiny a zajišťujících dostatečně kapacitní vodní zdroje, které pomohou překlenout nepříznivé období. Výstavba nových vodních děl bude realizována pouze v případě prokázané potřeby a vyčerpání všech ostatních možných opatření, nicméně s ohledem na časově značně dlouhou potřebu přípravné fáze je z hlediska principu předběžné opatření nezbytné zahájit přípravu již v tomto plánovacím období. S ohledem na získané poznatky může být řešení v podobě vodních nádrží s potřebnou akumulační kapacitou realizováno a uvedeno do provozu (za optimálního průběhu prací od projektu po realizaci) ne dříve než za dvacet let od zahájení příprav.

V souvislosti s prodlužováním období bez srážek, která se opakovaně na našem území vyskytují, a nepříznivými prognózami dalšího vývoje, je třeba rozvíjet a v předstihu přijímat opatření k zajištění odběrů pro zásobení obyvatelstva pitnou vodou, nadlepšování průtoků v některých vodních tocích a uspokojení potřeb průmyslu a zemědělství. Pro přizpůsobení se probíhající změně klimatu a jejím důsledkům se celosvětově doporučuje zavádění adaptačních opatření, a to zejména tzv. proaktivních, která budou důsledky klimatických změn předjímat s dostatečným časovým předstihem. Tímto přístupem je možné vytvořit funkční a ekonomicky přijatelnější opatření než ta, která by byla přijímána až po vzniku případného problému či až za krizové situace. V důsledku klimatické změny se v následujících desetiletích předpokládá pokles kapacity stávajících zdrojů povrchové i podzemní vody, a proto je potřebné v dostatečném předstihu připravovat adaptační opatření k omezení negativních důsledků změn klimatu. V této souvislosti by měly být rovněž revidovány a aktualizovány normy pro závlahu, které byly zpracovány v 90. letech 20. století. Je třeba používat techniky závlah s minimálními nároky na spotřebu vody a optimalizovat závlahové dávky z hlediska druhů zemědělských plodin, což předpokládá modernizaci závlahových soustav a bude mít také pozitivní vliv na protierozní ochranu zemědělské půdy.

Jako jedno z možných výhledových řešení se jeví umělá infiltrace povrchové a srážkové vody do podzemních vod. Pro

toto řešení jsou vytipovány vhodné lokality s návrhem provést další podrobné průzkumy a výzkumné projekty a navrhnout následně konkrétní řešení, která se budou realizovat. U lokalit je vhodné zavést jejich ochranu. Dalším z možných doprovodných opatření je zavedení povinného hospodaření se srážkovými vodami ve smyslu jejich akumulace a opětovného využití na závlahy a v domácnostech mimo pitné účely a vaření. V tomto směru je důležitá osvěta veřejnosti, případná úprava legislativy a zavedení vhodných systémů na trh. Při realizaci akcí zaměřených na hospodaření se srážkovými vodami je vhodné vycházet především z norem TNV 75 9011 a ČSN 75 9010. V celé České republice je více než polovina kanalizačních systémů zatížena vyšším podílem balastních vod, který místy činí podíl i přes 50 %. Tento vysoký podíl balastních vod přispívá nižší retenci vody v povodí. Mimo to způsobuje nižší účinnost čistíren odpadních vod nařazením přítékajícího znečištění, a proto je jeho snížení žádoucí nejen z hlediska problematiky sucha. Odváděné množství srážkových vod by mělo být postupně snižováno odpojováním nepropustných ploch, z nichž budou srážkové vody druhotně využívány, a snižováním rozsahu nepropustných ploch jejich přeměnou na polopropustné povrchy.

Návrh opatření

- 1) realizace závěrů a doporučení meziresortní pracovní skupiny „Voda - Sucho“, mimo jiné detailněji rozpracovat problematiku sucha – definice, vyhlášení a operativní řešení stavu sucha (mimořádné manipulace na vodních nádržích, omezení odběrů vod, organizační opatření atd.),
- 2) provádět komplexní analýzy adaptačních opatření na klimatickou změnu zohledňující dosažený stupeň poznání,
- 3) zahájit přípravy realizace vhodných opatření v regionech s opakujícím se suchem a rizikem nedostatku vody, přednostně přírodě blízkých opatření a adaptačních opatření na klimatickou změnu nenarušujících dobrý stav vodních útvarů, a to se zohledněním dosaženého stupně poznání a nejlepších dostupných technologií,
- 4) uplatňovat legislativní a organizační opatření k adaptaci na klimatickou změnu,
- 5) analyzovat a přehodnocovat nároky na odběry vod ve vztahu k jejich opodstatněnosti; zásoby podzemních vod v maximální míře využívat pro pitné účely,
- 6) revize legislativy a metodik - zemědělské zákony a zákon na ochranu přírody a krajiny - podpora retenční schopnosti celého povodí, včetně pramenných oblastí toků (zatravnění pramenných oblastí údolnic na zemědělské půdě, zřizování tůní a nebeských rybníků, krajinných prvků s retenční funkcí, obnova lužních lesů, rušení nevhodných melioračních systémů apod.),
- 7) připravit dotační tituly k posílení retence vody v krajině,
- 8) zahájit přípravy opatření na infiltraci povrchových a srážkových vod do vod podzemních na vytipovaných lokalitách,
- 9) legislativně a metodicky podpořit využívání srážkových vod, osvěta veřejnosti zaměřená na šetrné zacházení s vodními zdroji,
- 10) v rámci generelů odvodnění měst a obcí nebo podobných projektů řešit snížení podílu balastních vod a snížení odvodněných ploch, řešit taktéž retenci srážkové vody a její využívání nebo zasakování,
- 11) snižovat soustředěný odtok srážkových vod z dopravních staveb (retence, akumulace, vsakování),
- 12) zahájit jednání o zpoplatnění odběrů pro závlahy a postupně snižovat rozdíl mezi poplatky za odběry povrchových a podzemních vod,
- 13) Metodicky zajistit zohlednění vlivu kvantity povrchových vod (ekologické průtoky) do hodnocení stavu útvarů povrchových vod (v rámci hydromorfologie) tak, aby zajištění ekologického průtoku přispívalo k dosahování dobrého stavu vod,
- 14) dokončit legislativní proces NV k minimálním zůstatkovým průtokům a metodický pokyn, průběžně pak zajistit změny nakládání s vodami ve smyslu dodržování minimálních zůstatkových průtoků a průběžně zajišťovat kontrolu jejich dodržování,
- 15) revize výjimek z vodního zákona při vláhovém deficitu a revize a aktualizace norem pro závlahy.

Časový harmonogram a předpokládané náklady na realizace opatření

- Ad1) dle působnosti jednotlivých subjektů v souladu se schváleným harmonogramem,
- Ad2) s.p. Povodí, samosprávy, podpora resorty MŽP a MZe; do roku 2018,
- Ad3) MŽP a MZe dle působnosti; do roku 2017,
- Ad4) MŽP a MZe dle působnosti; do roku 2017,
- Ad5) MŽP a MZe dle působnosti; do roku 2017,
- Ad6) MZe a MŽP dle působnosti; průběžně do roku 2018,
- Ad7) MZe ve spolupráci s MŽP; do roku 2017,
- Ad8) MŽP ve spolupráci s MZe; zadat pilotní projekty s plněním do roku 2019, předpoklad max. 300 mil. Kč, opatření následně realizovat,
- Ad9) MMR, MZe a MŽP; do roku 2017, informační kampaň 5 mil. Kč,
- Ad10) vlastníci (správci) a provozovatelé vodohospodářské infrastruktury; průběžně,
- Ad11) vlastníci či správci u stávajících staveb, investoři u nových staveb; průběžně
- Ad12) MZe a MŽP; řešení zpoplatnění závlah od roku 2017, snižování rozdílů průběžně s cílem do roku 2020
- Ad13) MŽP ve spolupráci s MZe; na začátku prací ve třetím plánovacím cyklu,
- Ad14) MŽP; NV a metodický pokyn do roku 2016; kontroly zůstatkových průtoků a změny VH povolení průběžně – vodoprávní úřady, s.p. Povodí, ČIŽP,
- Ad15) MZe; revize výjimek z vodního zákona od roku 2017, revize závlahových norem 2019 (náklady 700 tis. Kč).